ECLI:LV:AT:2025:0217.A420210421.19.S
Lieta Nr. A420210421, SKA-39/2025
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2025.gada 17.februārī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ieva Višķere, senatori Jānis Pleps un Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz kooperatīvās sabiedrības „Meiju ceļš" pieteikumu par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2021.gada 7.maija lēmuma Nr. 8-pk atcelšanu un zaudējumu atlīdzināšanu, sakarā ar Patērētāju tiesību aizsardzības centra kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 22.decembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – Centrs) ar 2021.gada 7.maija lēmumu Nr. 8-pk (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pieteicējai kooperatīvajai sabiedrībai „Meiju ceļš" (pirms reorganizācijas – kooperatīvā sabiedrība „Vaidava V") aizliedza īstenot negodīgu komercpraksi, kas izpaužas, aicinot patērētājus – daudzdzīvokļu dzīvojamo māju dzīvokļu īpašniekus – individuāli izpirkt zemes zem dzīvojamās mājas domājamās daļas, pienācīgi neinformējot viņus par šāda darījuma juridiskajām un ekonomiskajām sekām un piedāvājot netaisnīgus vienošanās noteikumus. Ar pārsūdzēto lēmumu pieteicējai uzlikta soda nauda 10 000 *euro*.

[2] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu un zaudējumu atlīdzināšanu.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2022.gada 22.decembra spriedumu noraidīja pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru atzīts pieteicējas pieļauts Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma pārkāpums. Tiesa arī noraidīja pieteicējas prasījumu atlīdzināt zaudējumus. Vienlaikus tiesa nosprieda atcelt pārsūdzēto lēmumu daļā par pieteicējai piemēroto soda naudu un, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 253.panta sesto daļu, uzdeva Centram atceltā lēmuma vietā izdot jaunu administratīvo aktu par soda naudas piemērošanu pieteicējai.

Apgabaltiesas spriedums daļā, uz kuru attiecas Centra iesniegtā kasācijas sūdzība, pamatots ar turpmāk izklāstītajiem apsvērumiem.

[3.1] Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta otrā daļa noteic, kādi apstākļi jāvērtē, pieņemot lēmumu par soda naudas piemērošanu. Centrs minētajā normā paredzētos apstākļus ir pārbaudījis un pārsūdzētajā lēmumā ir objektīvi pamatojis, kāpēc pareizs un samērīgs ir soda naudas apmērs 10 000 *euro*.

Tomēr jāņem vērā, ka atbilstoši Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmajai daļai uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzlikt komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma (bet ne vairāk kā 100 000 *euro*). Pieteicēja gada pārskatu par 2020.gadu ir apstiprinājusi 2021.gada 27.jūlijā un ir deklarējusi neto apgrozījumu 17 222 *euro*. Tā kā pārsūdzētais lēmums pieņemts 2021.gada 7.maijā, nosakot galīgo soda naudu, bija jāņem vērā pieteicējas 2020.gada neto apgrozījums. Tādējādi likumā noteiktā 10 procentu robeža nepieļauj piemērot pieteicējai soda naudu 10 000 *euro* apmērā. Tāpēc pārsūdzētais lēmums ir atceļams daļā par soda naudu.

[3.2] Attiecībā uz apstākli, ka pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā pieteicēja vēl nebija iesniegusi gada pārskatu, norādāms, ka Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta divpadsmitā daļa noteic, ka uzraudzības iestāde lēmumu par negodīgu komercpraksi pieņem sešu mēnešu laikā no lietas ierosināšanas dienas, bet, ja objektīvu iemeslu dēļ šo termiņu nav iespējams ievērot, uzraudzības iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par diviem gadiem, skaitot no lietas ierosināšanas dienas. Lēmuma pieņemšanai nepieciešamās informācijas neesība un pieteicējas nesadarbošanās tās iegūšanā ir objektīvs pamats termiņa pagarināšanai. Tikai gadījumā, ja divu gadu termiņā joprojām konkrētās ziņas, kas ir zināmas pašam pārkāpējam, objektīvi nebūtu iespējams iegūt, iestādei būtu pamats soda naudas apmēru noteikt, neņemot vērā pārkāpēja neto apgrozījumu. Tā kā konkrētajā gadījumā lieta ierosināta 2020.gada sākumā, lēmumu Centrs varēja pieņemt līdz 2022.gada sākumam. Līdz ar to konkrētajā gadījumā bija iespējams, nosakot pieteicējai soda naudu, ņemt vērā pieteicējas deklarēto neto apgrozījumu.

[3.3] Samērojot pieteicējas un patērētāju, kā arī sabiedrības intereses, lai sasniegtu taisnīgu lietas izskatīšanas rezultātu, ir nepieciešams, atceļot pārsūdzēto lēmumu daļā par pieteicējai piemēroto soda naudu, uzdot Centram izdot jaunu administratīvo aktu, kurā uzliktā soda nauda tiktu reducēta līdz Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmajā daļā noteiktajai robežai.

[4] Centrs iesniedza kasācijas sūdzību, kas pamatota ar turpmāk izklāstītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa lietas izspriešanā ir vadījusies tikai no Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmās daļas pirmā teikuma gramatiskā formulējuma, neņemot vērā likuma mērķi, soda naudas mērķi un efektīvas pārkāpumu novēršanas nepieciešamību.

[4.2] Negodīgu komercpraksi var īstenot ne tikai personas, kas deklarē savu neto apgrozījumu, bet arī tādas personas, kuras, ignorējot normatīvajos aktos noteikto pienākumu, to nav pienācīgi izdarījušas vai kurām pilnībā vai daļēji nav piemērojamas saimnieciskās darbības ieņēmumu deklarēšanas prasības, kā arī tādas personas, par kuru iepriekšējā finanšu gada apgrozījumu ziņas objektīvu apstākļu dēļ nav pieejamas. Tāpēc apstākļos, kuros Centram nav pieejams pārkāpēja gada pārskats, Centrs informāciju prasa pašam pārkāpējam. Ja persona pieprasīto informāciju nesniedz, soda naudas apmērs tiek noteikts likumā noteikto 100 000 *euro* robežās.

[4.3] Izskatāmajā lietā Centrs izmantoja visas tam pieejamās iespējas, lai iegūtu informāciju par pieteicējas 2020.gada neto apgrozījumu. Proti, konstatējot, ka pieteicēja gada pārskatu par 2020.gadu nebija iesniegusi, Centrs aicināja pieteicēju sniegt Centram informāciju par tās neto apgrozījumu 2020.gadā. Pieteicēja pieprasīto informāciju neiesniedza. Šā iemesla dēļ Centrs secināja, ka tam nav iespējams iegūt informāciju par pieteicējas

2020.gada apgrozījumu, un attiecīgi soda naudu piemēroja, ņemot vērā Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmās daļas otrā teikuma normu, kas paredz, ka soda naudas apmērs ir nosakāms samērīgi ar izdarīto pārkāpumu.

[4.4] Tiesas atzītais, ka gadījumā, ja pārkāpējs nav nodrošinājis informāciju par savu neto apgrozījumu, Centram ir jāpagarina lēmuma izdošanas termiņš, nenodrošina efektīvu patērētāju interešu aizsardzību, jo pieļauj pārkāpuma turpināšanos un soda naudas piemērošanas novilcināšanu. Tas novestu pie neefektīvas patērētāju kolektīvo interešu aizsardzības sistēmas, kas būtu pretēja Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma un Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 11.maija Direktīvas 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (turpmāk – Negodīgas komercprakses direktīva) jēgai un mērķim.

[5] Pieteicēja paskaidrojumu par Centra kasācijas sūdzību nav iesniegusi.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmajai daļai (*šeit un turpmāk tiesību normas redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā*) uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzlikt komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 *euro*. Soda naudas apmērs ir nosakāms samērīgi ar izdarīto pārkāpumu, ņemot vērā komercprakses īstenotāja veiktos pasākumus pārkāpuma novēršanai un zaudējumu atlīdzināšanai.

Ievērojot kasācijas sūdzības argumentus, Senātam šajā lietā jāsniedz atbilde uz jautājumu, vai gadījumā, ja nav pieejams komercprakses īstenotāja gada pārskats par pēdējo finanšu gadu un komercprakses īstenotājs pēc Centra pieprasījuma neiesniedz informāciju par pēdējā finanšu gada neto apgrozījumu, Centram ir tiesības par negodīgu komercpraksi piemērot soda naudu, neievērojot Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmajā daļā paredzēto ar pēdējā finanšu gada apgrozījumu saistīto soda naudas apmēra ierobežojumu.

Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka Centrs šādi varētu rīkoties tikai tad, ja informāciju par komercprakses īstenotāja pēdējā finanšu gada apgrozījumu Centrs neiegūst divu gadu laikā no pārkāpuma lietas ierosināšanas dienas (maksimālais termiņš, līdz kuram Centrs saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta divpadsmito daļu var pagarināt lēmuma izdošanu). Savukārt Centrs uzskata, ka apgabaltiesas noteiktā soda naudas piemērošanas kārtība grauj patērētāju tiesību efektīvas aizsardzības iespējas un ir pretrunā gan Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma, gan Negodīgas komercprakses direktīvas mērķim.

Senāts turpmāk izklāstīto apsvērumu dēļ piekrīt Centram.

[7] Ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likumu Latvijā transponēta Negodīgas komercprakses direktīva.

Saskaņā ar direktīvas 1.pantu tās mērķis ir dot ieguldījumu iekšējā tirgus pareizā darbībā un sasniegt augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzību, tuvinot dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, kura rada kaitējumu patērētāju ekonomiskajām interesēm. Direktīvas preambulas 22.apsvērumā uzsvērts, ka dalībvalstīm ir jānosaka sankcijas par šīs direktīvas noteikumu pārkāpumiem un jānodrošina to izpilde; šādām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Atbilstoši direktīvas 13.pantam dalībvalstis nosaka sankcijas gadījumiem, kad tiek pārkāpti šīs direktīvas piemērošanai pieņemtie valsts noteikumi, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šo sankciju piemērošanu. Šādām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām.

Eiropas Savienības Tiesa, interpretējot minētās direktīvas normas, skaidrojusi, ka direktīvas mērķis ir nodrošināt patērētājiem augstu aizsardzības līmeni un ar šādu nolūku arī to, lai negodīga komercprakse tiktu efektīvi apkarota patērētāju interesēs (*Eiropas Savienības Tiesas 2023.gada 2.februāra sprieduma lietā „Towarzystwo Ubezpieczeń Ż (Contrats types d'assurance trompeurs)", C-208/21, ECLI:EU:C:2023:64, 81.punkts*). Tiesa arī atzinusi, ka direktīva piešķir dalībvalstīm rīcības brīvību izvēlēties pasākumus, lai apkarotu negodīgu komercpraksi, ar nosacījumu, ka šie pasākumi ir piemēroti un efektīvi un ka paredzētās sankcijas ir efektīvas, samērīgas un preventīvas. Tiesa uzsvērusi, ka dalībvalstīm ir jāparedz piemērota sankciju sistēma, vienlaikus nodrošinot, lai šīs sankcijas atbilstu samērīguma principam (*Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 16.aprīļa sprieduma lietā „UPC Magyarorszag", C-388/13, ECLI:EU:C:2015:225, 57., 58.punkts*).

Tādējādi no minētās direktīvas dalībvalstīm izriet pienākums izveidot tādu negodīgas komercprakses apkarošanas sistēmu, kas efektīvi nodrošina patērētājiem augstu aizsardzības līmeni. Šai sistēmai citstarp jāietver efektīvas, samērīgas un preventīvas sankcijas, kas piemērojamas negodīgas komercprakses īstenotājiem; sankcijas ir neatņemama negodīgas komercprakses apkarošanas sistēmas sastāvdaļa, un dalībvalstīm jāraugās, lai tās tiktu efektīvi piemērotas.

Ievērojot minēto, piemērojot Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma normas, tās interpretējamas tādējādi, lai pēc iespējas tiktu sasniegts direktīvas un līdz ar to arī likuma mērķis nodrošināt patērētājiem augstu aizsardzības līmeni pret negodīgu komercpraksi (sk. arī Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 2.pantu). Līdz ar to arī minētā likuma 15.^{2}panta pirmā daļa un 15.panta divpadsmitā daļa (norma par lēmuma pieņemšanas termiņa pagarināšanas iespēju) interpretējama atbilstoši mērķim nodrošināt efektīvu negodīgas komercprakses apkarošanas sistēmu.

[8] Kā jau minēts, Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmā daļa noteic, ka uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzlikt komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 *euro*.

Ja minēto tiesību normu aplūko tikai no gramatiskās tiesību normu interpretācijas metodes skatpunkta, varētu secināt, ka gadījumā, ja informācija par komercprakses īstenotāja gada apgrozījumu Centram nav pieejama, tam vispār nav tiesību piemērot soda naudu par negodīgu komercpraksi. Tomēr šāda minētās tiesību normas interpretācija acīmredzami būtu pretrunā ar mērķi patērētāju tiesību aizsardzības interesēs efektīvi apkarot negodīgu komercpraksi. Kā jau minēts, soda nauda kā sankcija par negodīgu komercpraksi ir būtisks negodīgas komercprakses apkarošanas sistēmas elements, bez kura efektīva negodīgas komercprakses izbeigšana un izskaušana var būt neiespējama. Attiecīgi soda naudas piemērošanai arī ir jābūt efektīvai, kas citstarp nozīmē, ka pēc pārkāpuma konstatēšanas Centram ir pienākums pēc iespējas ātrāk – bez liekas kavēšanās – pieņemt lēmumu par nepieciešamo sankciju piemērošanu. Ja pārkāpums ir pieļauts, bet soda nauda, lai arī nepieciešama, netiek ilgstoši piemērota, negodīgas komercprakses apkarošanas sistēma nevar efektīvi funkcionēt.

Šajā sakarā Senāts nevar piekrist apgabaltiesai, ka apstākļos, kad pārkāpējs nav iesniedzis gada pārskatu likumā noteiktajā termiņā, kā arī bez attaisnojoša iemesla nav iesniedzis Centram tā pieprasīto informāciju par gada apgrozījumu, Centram atbilstoši Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta divpadsmitajai daļai būtu jāpagarina lēmuma pieņemšanas termiņš.

Jāņem vērā, ka finanšu gada apgrozījums ir tāda informācija, kas visupirms ir paša komercprakses īstenotāja rīcībā. Ja komercprakses īstenotājs šo informāciju no uzraudzības iestādes slēpj, likumā noteiktajā termiņā neiesniedzot gada pārskatu un nesniedzot informāciju par apgrozījumu Centram pēc

tā pieprasījuma, komercprakses īstenotājs rīkojas negodprātīgi. Situācija, kurā pārkāpēja negodprātīgas rīcības dēļ soda naudas piemērošana tiek vilcināta, nav pieļaujama, jo tas būtu tiešā pretrunā ar valsts pienākumu nodrošināt efektīvu patērētāju tiesību aizsardzību un efektīvu sankciju piemērošanu.

Tādēļ to, ka komercprakses īstenotājs bez attaisnojoša iemesla nav nodrošinājis Centram piekļuvi informācijai par pēdējā finanšu gada neto apgrozījumu, nevar uzskatīt par objektīvu iemeslu lēmuma pieņemšanas termiņa pagarināšanai Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta divpadsmitās daļas izpratnē. Iespēja pagarināt lēmuma pieņemšanas termiņu likumā paredzēta tādēļ, lai nodrošinātu iespēju vispusīgi noskaidrot ar pārkāpumu saistītos apstākļus, nevis lai dotu iespēju negodprātīgam komercprakses īstenotājam vilcināt soda naudas piemērošanu.

[9] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta pirmā daļa ir interpretējama tādējādi, ka komercprakses īstenotāja pēdējā finanšu gada neto apgrozījums soda naudas apmēra noteikšanā ir jāņem vērā tad, ja informācija par šo gada apgrozījumu uzraudzības iestādei objektīvi ir pieejama. Savukārt, ja iestāde lietas izskatīšanas gaitā ir pienācīgi centusies šo informāciju noskaidrot, bet attiecīgā informācija iestādei nav pieejama komercprakses īstenotāja negodprātīgas rīcības dēļ, šīs informācijas trūkums nav pamats lēmuma pieņemšanas atlikšanai un iestādei ir pamats lemt par piemērojamās soda naudas apmēru, neņemot vērā pārkāpēja pēdējā finanšu gada neto apgrozījumu.

Senāts uzsver, ka minētais nemaina prasību, ka soda naudas apmēram ir jābūt samērīgam ar izdarīto pārkāpumu. Soda naudas samērīguma nodrošināšanai likumdevējs Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.^{2}panta otrajā daļā ir akcentējis apstākļus, kas vērtējami, lemjot par soda naudas piemērošanu.

[10] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa, interpretējot lietā piemērojamās tiesību normas, nav ņēmusi vērā piemērojamo tiesību normu mērķi, un šī kļūda ir tāda, kas varēja novest pie nepareiza lietas izspriešanas rezultāta. Tāpēc apgabaltiesas spriedums Centra pārsūdzētajā daļā ir atceļams, un lieta šajā daļā nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.^{1}panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 22.decembra spriedumu daļā, ar kuru atcelts Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2021.gada 7.maija lēmums Nr. 8-pk daļā par soda naudas piemērošanu kooperatīvajai sabiedrībai „Meiju ceļš" un uzdots izdot jaunu administratīvo aktu par soda naudas piemērošanu, un šajā daļā nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;

atmaksāt Patērētāju tiesību aizsardzības centram drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

I. Višķere J. Pleps L. Slica